

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1980-1981

10 DECEMBER 1980

Ontwerp van wet houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake het vervoer van lijken, en van de Bijlage, opgemaakt te Straatsburg op 26 oktober 1973

MEMORIE VAN TOELICHTING

De Overeenkomst inzake het vervoer van lijken, die ter goedkeuring aan uw vergadering wordt voorgelegd, werd opgesteld om te voldoen aan het verlangen van de leden van de Raad van Europa de ter zake in hun land geldende wetgeving af te stemmen op de eisen die gesteld worden door het toenemend aantal vervoermiddelen, de ontwikkeling van het toerisme en van de handelsbetrekkingen en de progressieve immigratie.

Het Europees Comité voor de Volksgezondheid werd in 1967 door het Comité van Ministers van de Raad van Europa gelast een tekst op te stellen welke aan die nieuwe eisen diende te voldoen. Te dien einde werden de « Association européenne de thanatologie » (Brussel) en de « Union européenne des pompes funèbres » (Wenen) geraadpleegd.

Het is de gemachtigden van de bij deze overeenkomst betrokken landen niet ontgaan dat bepaalde landen, waaronder België, reeds gebonden waren door de Schikking van Berlijn van 1937 betreffende het lijkenvervoer, die nog steeds van kracht is (*Belgisch Staatsblad* van 9 april 1939). Met het gevaar voor ogen van dubbelures en vooral van tegenstrijdigheden tussen beide teksten, zagen de stellers van het ontwerp zich verplicht de juridische draagwijdte van die twee teksten precies te omschrijven.

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1980-1981

10 DECEMBRE 1980

Projet de loi portant approbation de l'Accord sur le transfert des corps des personnes décédées et de l'Annexe, faits à Strasbourg le 26 octobre 1973

EXPOSE DES MOTIFS

L'Accord sur le transfert des corps des personnes décédées qui est soumis à l'approbation de votre assemblée, fut élaboré suite aux désirs des membres du Conseil de l'Europe d'adapter la législation de leur pays en ce domaine aux exigences dues à l'augmentation des moyens de transport, au développement du tourisme et des relations commerciales et à la progression de l'immigration.

Le Comité européen de Santé publique fut chargé en 1967 par le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe, d'élaborer un texte répondant à ces nouvelles exigences. A cette occasion, l'Association européenne de thanatologie (Bruxelles) et l'Union européenne des pompes funèbres (Vienne) furent consultées.

Il n'a pas échappé aux délégués des pays concernés par le présent accord que certains d'entre eux, notamment la Belgique, étaient déjà liés par l'Arrangement de Berlin de 1937 sur le transfert des corps, lequel reste en vigueur (*Moniteur belge* du 9 avril 1939). La possibilité de double emploi, et surtout celle de contradiction entre les deux textes, retint dès lors l'attention des auteurs du projet en les obligeant à préciser la portée juridique des deux textes.

In artikel 9 van het ontwerp werd een oplossing gegeven aan die kwestie, die onder meer had kunnen rijzen ten aanzien van artikel 10 van de Schikking van Berlijn dat het volgende bepaalt :

« De bepalingen, zo algemene als bijzondere, van de onderhavige Schikking, vormen het maximum der voorwaarden, tarieven uitgezonderd, die kunnen gesteld worden voor de aanneming der lijken komende van een der contracterende landen. Deze landen blijven vrij grotere faciliteiten te verlenen, bij toepassing hetzij van tweezijdige akkoorden, hetzij van speciale in gemeen overleg genomen beslissingen. »

In artikel 2 van deze Overeenkomst worden echter soortgelijke bepalingen voorgeschreven en bij het stellen ervan bleek dat bepaalde voorwaarden strikter geformuleerd waren dan in 1937.

In artikel 9 ligt dan ook de oplossing van het vraagstuk, zoals blijkt uit de algemene beschouwingen van het rapport van toelichting, die bepalen dat elke overeenkomstsluitende partij bij de Europese Overeenkomst, die tevens overeenkomstsluitende partij is bij de Schikking van Berlijn, ten einde de toelating te waarborgen van het vervoer op het grondgebied van een daarbij betrokken Staat die alleen partij is bij de Schikking van Berlijn, een andere overeenkomstsluitende partij bij de Europese Overeenkomst kan verzoeken rekening te houden met de ter zake dienende bepalingen van de Schikking van Berlijn.

Overeenkomstig artikel 10 van deze Overeenkomst heeft België de Overeenkomst op 21 november 1973 ondertekend, onder voorbehoud van bekrachtiging.

De Regering heeft het inzicht het advies te volgen van de afdeling wetgeving van de Raad van State en in de mate van het mogelijke de huidige reglementering betreffende het vervoer van lijken in overeenstemming te brengen met de nieuwe beschikkingen van de Overeenkomst.

Deze overeenstemming zal bereikt worden door wijziging van het besluit van de Regent van 20 juni 1947 betreffende het vervoer van lijken, getroffen in uitvoering van de wet van 26 augustus 1938 houdende goedkeuring van de Schikking van Berlijn van 1937 betreffende het vervoer van lijken. Voor het overige blijven de normen van de Schikking van Berlijn van 1937 behouden zodat de verplichtingen nageleefd worden ten opzichte van de Staten die partij zijn bij deze Schikking alleen. Er zal inzonderheid rekening worden gehouden met de in artikel 9 van onderhavige overeenkomst voorziene procedure.

Dit Akkoord is in werking getreden voor de volgende Staten : Cyprus, Island, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Turkije en Zwitserland.

Commentaar op de bepalingen van de Overeenkomst

Preambule

8. Bij het opstellen van de Overeenkomst rees in het in het Europees Comité voor de Volksgezondheid de vraag of de kwestie van het balsemen niet diende vermeld te worden. Het werd echter niet nuttig geacht ter zake een bijzondere vermelding in te lassen, omdat in de inleiding naar « gepaste

L'article 9 du projet prétend régler cette question, qui aurait pu se poser notamment en regard de l'article 10 de l'Arrangement de Berlin lequel stipule :

« Les dispositions, tant générales que spéciales du présent Arrangement, marquent le maximum de conditions, tarifs exceptés, pouvant être mises à l'acceptation des corps en provenance de l'un des pays contractants. Ces pays restent libres d'accorder des facilités plus grandes, par application, soit d'accords bilatéraux, soit de décisions d'espèce prises d'un commun accord. »

Or, le présent Accord en son article 2 stipule des dispositions similaires, et il apparut en cours d'élaboration que certaines conditions étaient plus strictes que celles prévues en 1937.

Dès lors, l'article 9 donnait une solution, ainsi que le précise le rapport explicatif en ses considérations générales : « il a été prévu que toute partie contractante à l'Accord européen, qui est également partie contractante à l'Arrangement de Berlin, aurait la faculté, en vue de garantir l'acceptation du transfert par un Etat intéressé dans ce transfert et partie au seul Arrangement de Berlin, de demander à un autre Etat contractant à l'Accord européen de tenir compte des dispositions pertinentes de l'Arrangement de Berlin ».

Conformément à l'article 10 du présent Accord, la Belgique a signé sous réserve de ratification, en date du 21 novembre 1973.

Le Gouvernement se propose de suivre l'avis de la section de législation du Conseil d'Etat et d'harmoniser, dans la mesure du possible, la réglementation actuelle en matière de transfert des dépouilles mortelles avec les nouvelles dispositions de l'Accord.

Cette harmonisation découlera de la modification du texte de l'arrêté du Régent du 20 juin 1947 relatif au transport des dépouilles mortelles pris en exécution de la loi du 26 août 1938 approuvant l'Arrangement de Berlin de 1937 concernant le transport des corps. Par ailleurs les normes de l'Arrangement de Berlin de 1937 seront conservés de manière à respecter les engagements vis-à-vis des parties contractantes à ce seul Arrangement. Il sera notamment tenu compte de la procédure prévue à l'article 9 du présent accord.

Cet Accord est entré en vigueur pour les Etats suivants : l'Autriche, Chypre, l'Islande, la Norvège, les Pays-Bas, le Portugal, la Suisse et la Turquie.

Commentaires sur les dispositions de l'Accord

Préambule

8. Lors de l'élaboration de l'Accord, la question avait été posée au sein du Comité Européen de Santé Publique s'il n'y aurait pas lieu de faire référence à la question de l'embaumement. Il a été jugé inutile, cependant, d'insérer une mention spéciale à cet effet, notamment en raison du fait

maatregelen » verwezen wordt, terwijl artikel 6 bepaalt dat « indien het overlijden is veroorzaakt door een besmettelijke ziekte, het lijk zelf gewikkeld wordt in een lijkkleed dat is gedrenkt in een antiseptische oplossing ».

Artikel 1

9. Het in § 1 van dit artikel bepaalde dient gelezen te worden aan de hand van de opmerkingen die geformuleerd werden nopens de verhouding tussen deze Overeenkomst en de Schikking van Berlijn.

10. Bij het stellen van § 2 van dit artikel rees de vraag of de begripsomschrijving van de term « lijk » ook het gebeente moest omvatten.

Alhoewel gebeenten zelden vervoerd worden, was men het erover eens dat dikwijls moeilijk een onderscheid kan gemaakt worden tussen een lijk en een gebeente.

Derhalve werd besloten uitsluitend onderscheid te maken tussen de lijken (met inbegrip van het gebeente) en de as.

11. Aangezien de as geen gevaar voor de gezondheid oplevert werd beslist, naar het voorbeeld van de Schikking van Berlijn, het vervoer van as niet in deze Overeenkomst te regelen, ofschoon de stellers van de Overeenkomst van mening waren dat er ten aanzien van het vervoer van as geen striktere formaliteiten dienden gesteld te worden dan die welke krachtens de Overeenkomst voor het vervoer van lijken gesteld zijn.

Artikel 2

12. Ingevolge § 1 van artikel 2 mogen de Overeenkomstsluitende Partijen, optreden, als Staat van doorvoer of als Staat van bestemming, de toelating op hun grondgebied van een van de Staat van vertrek herkomstig lijk niet weigeren indien de in de artikelen 3 tot 7 gestelde voorwaarden vervuld zijn. Een voorstel waarbij de afgifte van het laissez-passer afhankelijk werd gesteld van een door de bevoegde autoriteit van de Staat van bestemming afgegeven verlof tot begraving, werd afgewezen omdat men van oordeel was dat een zodanige procedure het vervoer van stoffelijke resten van het ene land naar het andere zou bemoeilijken in plaats van ze te vergemakkelijken.

Mocht in een bepaald geval van lijkenvervoer, ten minste één van de betrokken Staten, Partij zijn bij de Schikking van Berlijn maar niet bij de Europese Overeenkomst, dan worden de betrekkingen tussen de Overeenkomstsluitende Partijen bij de Europese Overeenkomst beheerst door de bepalingen van artikel 2, § 1, van de Europese Overeenkomst, rekening houdend met de mogelijkheid die geboden wordt in artikel 9 van de Overeenkomst.

13. Paragraaf 2 verleent de Overeenkomstsluitende Partijen de mogelijkheid de in de artikelen 3 tot 7 omschreven

que le Préambule se réfère aux « mesures appropriées » tandis que l'article 6 dispose que « si le décès est dû à une maladie contagieuse, le corps lui-même sera enveloppé dans un linceul imbibé d'une solution antiseptique ».

Article 1

9. La clause figurant au § 1er de cet article doit être lue à la lumière des remarques faites au sujet des relations entre cet Accord et l'Arrangement de Berlin.

10. Au cours de la rédaction du § 2 du présent article, on a posé la question de savoir si la définition du terme « corps » devait englober les ossements.

Tout en admettant qu'un transfert d'ossements se produit très rarement, on a admis qu'il était souvent très difficile de définir clairement la différence entre un corps et des ossements.

C'est pourquoi on a décidé de distinguer seulement entre les corps des personnes décédées (y compris les ossements) et les cendres.

11. Etant donné que les cendres ne présentent pas de risques pour la santé publique, on a suivi le précédent de l'Arrangement de Berlin et on a exclu le transfert des cendres du champ d'application de l'Accord, bien que les rédacteurs de l'Accord fussent d'avis que les formalités pour le transfert des cendres ne devraient pas être plus importantes que celles requises pour les corps aux termes de l'Accord.

Article 2

12. Il résulte du texte du § 1er de l'article 2 que les Parties contractantes à l'Accord ne peuvent refuser d'accepter un corps en provenance de l'Etat de départ, qu'elles agissent en qualité d'Etat de transit ou d'Etat de destination, si les conditions prévues aux articles 3 à 7 sont remplies. Une proposition tendant à subordonner la délivrance du laissez-passer à l'octroi, par les autorités compétentes de l'Etat de destination, d'une autorisation d'inhumer, a été rejetée car l'on a considéré que cette procédure entraverait le transfert des restes d'un pays à l'autre au lieu de le faciliter.

Dans le cas où parmi les différents Etats concernés à l'occasion d'un transfert particulier se trouverait au moins un Etat Partie à l'Arrangement de Berlin mais non pas à l'Accord européen, les relations entre les Parties contractantes à l'Accord européen seraient régies par les dispositions de l'article 2, § 1er, de l'Accord européen, compte tenu de la faculté ouverte à l'article 9 de l'Accord.

13. Le § 2 est destiné à permettre aux Parties contractantes d'assouplir les conditions spécifiées aux articles 3

voorwaarden te versoepelen voor bijzondere gevallen met name wanneer het vervoer tussen grensgebieden daardoor vlotter verloopt en geen gevaar voor de gezondheid oplevert. Het spreekt vanzelf dat de vigerende bilaterale of multilaterale overeenkomsten waarin minder strenge voorwaarden worden gesteld dan in deze Overeenkomst, verder van kracht zullen blijven na de inwerkingtreding van deze laatste.

14. In het tweede lid van § 2 van artikel 2 wordt gepreciseerd dat van de in de Overeenkomst gestelde voorwaarden slechts mag afgeweken worden indien alle bij een bijzonder geval betrokken Partijen hun goedkeuring hebben verleend. Het is inderdaad zo dat, in bepaalde gevallen, met name wanneer het vervoer over de weg gebeurt, sommige Staten die geen Partij zijn bij de in § 2 van artikel 2 bedoelde overeenkomsten of besluiten, daarbij kunnen betrokken zijn.

De bepaling van artikel 2, § 2, tweede lid, houdt geen beperking in van de mogelijkheid die de Staten geboden wordt zulke overeenkomsten te sluiten of zulke besluiten te nemen, maar geldt alleen als een herinnering aan het beginsel dat Staten, meer bepaald de Staten van doorvoer, die bij een bijzonder geval van het vervoer van een lijk betrokken zijn, en geen Partij zijn bij een zodanige overeenkomst of een zodanig besluit, de bepalingen ervan niet hoeven toe te passen, behoudens wanneer zij daarin toegestemd hebben.

Artikel 3

15. Uit deze bepaling blijkt dat tijdens het internationaal vervoer het lijk moet vergezeld gaan van het « laissez-passer voor lijken » waarvan het model aan deze Overeenkomst gehecht is. Ten einde aan de Staten van doorvoer en aan de Staten van bestemming de nodige waarborgen te bieden nopens de autoriteit van de Staat van vertrek die bevoegd is om het « laissez-passer voor lijken » af te geven, werd in artikel 15 (g) van de Overeenkomst bepaald dat de Secretaris-generaal van de Raad van Europa de aanwijzing van die autoriteit moet mededelen.

16. Overeenkomstig § 2 van artikel 3 moet het laissez-passer ten minste de gegevens bevatten die voorkomen in het aan deze Overeenkomst gehechte model. Indien de op het « laissez-passer » voorkomende gegevens ontoereikend zijn, kunnen de Staten van doorvoer of van bestemming de toelating van het lijk op hun grondgebied weigeren.

Bij de redactie van § 2 van artikel 3 werd bovendien beslist dat de voorwaarden die ten aanzien van de taal gesteld worden, betrekking hebben op de taal waarin de tekst van het laissez-passer opgesteld is en niet op de taal waarin het moet ingevuld worden. De doodsoorzaak moet echter aangeduid worden in het Engels of in het Frans of door gebruikmaking van de cijfercode van de internationale classificatie van ziekten van de WGO (zie noot nr. 2 onderaan de bladzijde van het laissez-passer).

à 7 dans des cas spéciaux et en particulier, lorsque le transport dans des régions frontalières peut, de ce fait, être effectué plus rapidement et sans risque pour la santé publique. Il est bien entendu que les accords bilatéraux ou multilatéraux en vigueur qui définissent des conditions moins rigoureuses que celles qui sont contenues dans l'Accord ne seront pas mis en cause par son entrée en vigueur.

14. Le second alinéa du § 2 de l'article 2 a pour objet de préciser qu'il n'est pas possible de déroger aux conditions prévues par l'Accord que si tous les Etats Parties concernés à l'occasion d'un transfert particulier marquent leur accord. En effet, dans certains cas, et notamment si le transfert est effectué par la route, des Etats non Parties aux accords ou aux décisions visés au § 2 de l'article 2 pourraient être concernés.

La disposition de l'article 2, § 2, alinéa 2, ne limite pas la faculté qu'ont les Etats de conclure de tels accords ou de prendre de telles décisions, mais constitue un simple rappel du principe selon lequel les Etats concernés par un transfert particulier et notamment par les Etats de transit, qui ne seraient pas Parties à un tel accord ou à une telle décision ne peuvent être tenus d'en appliquer les dispositions que s'ils ont consenti à le faire.

Article 3

15. Il résulte de cette disposition que le corps doit être accompagné pendant le transfert international par le laissez-passer mortuaire, dont le modèle est annexé à l'Accord. En vue notamment d'assurer aux Etats de transit et aux Etats de destination des garanties quant à l'autorité habilitée dans l'Etat de départ à délivrer le laissez-passer mortuaire, il a été prévu à l'article 15 (g) de l'Accord que la désignation de cette autorité devrait faire l'objet d'une notification par le Secrétaire général du Conseil de l'Europe.

16. Conformément au § 2 de l'article 3, le laissez-passer doit contenir au moins des informations requises dans le modèle de laissez-passer annexé à l'Accord. Si les renseignements qui doivent figurer sur le laissez-passer sont insuffisants, les Etats de transit ou de destination peuvent refuser l'entrée du corps sur leur territoire.

Au cours de la rédaction du § 2 de l'article 3, il a été décidé en outre que les conditions fixées quant à la langue, concernant la langue dans laquelle la formule même du laissez-passer doit être établie plutôt que la langue dans laquelle celui-ci doit être rempli. La cause du décès doit toutefois être indiquée en anglais ou en français ou dans le code numérique de la classification internationale des maladies de l'OMS (voir renvoi en bas de page n° 2 du laissez-passer).

De Staten van vertrek en de Staten van doorvoer en van bestemming moeten die gegevens duidelijk kunnen begrijpen opdat kan nagegaan worden of het in § 2 van artikel 6 bepaalde met betrekking tot de besmettelijke ziekten nageleefd wordt.

Artikel 4

17. Dit artikel vult artikel 3 aan en heeft ten doel het aantal documenten waarvan het lijk vergezeld gaat tijdens het internationaal vervoer, tot een minimum te beperken. Het enige document dat de Staten van doorvoer of van bestemming kunnen verlangen is het « laissez-passer voor lijken », onder voorbehoud evenwel dat andere documenten kunnen geëist worden krachtens bestaande internationale overeenkomsten inzake vervoer in het algemeen of krachtens pas gesloten overeenkomsten inzake het vervoer van lijken. Wat dit laatste punt betreft, laat het artikel de mogelijkheid open een reglement vast te stellen betreffende bepaalde apparaten zoals hartstimulators op radio-isotopen, zonder een nieuwe overeenkomst te moeten afsluiten.

18. Het werd noodzakelijk geacht uitdrukkelijk voor te schrijven, naar het voorbeeld van artikel 2 van de Schikking van Berlijn, dat een voor echt verklaard uittreksel van de overlijdensakte moet overgelegd worden aan de autoriteit die bevoegd is voor het afgeven van het laissez-passer, omdat mag aangenomen worden dat de Staten die geen Partij zijn bij de Schikking van Berlijn, bij gebrek aan een zodanig voor echt verklaard uittreksel, geen laissez-passer zullen afgeven; in elk geval bieden de bepalingen van artikel 5 (a) en van artikel 9 van de Overeenkomst terzake voldoende waarborgen.

Artikel 5

19. Ingevolge artikel 5 van de Overeenkomst wordt de afgifte van het laissez-passer afhankelijk gesteld, enerzijds, van de vervulling van de medische, sanitaire, administratieve en wettelijke formaliteiten die voor het vervoer van lijken en, in voorkomend geval, voor de begrafenis en de opgraving, in de Staat van vertrek vereist zijn en, anderzijds, van de nakoming van de in de Overeenkomst gestelde voorwaarden betreffende de doodkist en de inhoud ervan.

20. De in deze Overeenkomst gestelde voorwaarden met betrekking tot de doodkist zijn, naar luid van artikel 2, de maximale voorwaarden die mogen gesteld worden voor het internationale vervoer van lijken. In elk land kunnen evenwel inzake het vervoer van lijken, bij wet of verordening, andere voorwaarden gesteld worden ten aanzien van andere kwesties dan die welke de doodkist betreffen. De Overeenkomst gaat uit van het beginsel dat, ter zake, de wetten en verordeningen die van kracht zijn in de Staat van vertrek moeten worden in acht genomen zonder rekening te houden met eventueel andersluidende bepalingen die van kracht zijn in de Staat van bestemming of in de Staat van doorvoer.

Il est indispensable que les Etats de départ et les Etats de transit et de destination comprennent parfaitement ces renseignements afin qu'il soit possible de vérifier si les dispositions du § 2 de l'article 6 visant les maladies contagieuses sont respectées.

Article 4

17. Cet article complète l'article 3 et est destiné à réduire au minimum le nombre de documents accompagnant le corps pendant le transfert international. Le seul document susceptible d'être requis par les Etats de transit ou de destination est le laissez-passer mortuaire, sous réserve des autres documents qui pourraient être exigés sur le plan international en vertu d'instruments déjà existants en matière de transport en général ou qui viendraient à être conclus en matière de transfert des corps; sur ce second point, l'article vise notamment à permettre l'adoption d'une réglementation relative à certains dispositifs tels que les stimulateurs cardiaques radio-isotopiques sans recourir à une nouvelle convention ou à un nouvel accord.

18. Il n'a pas paru nécessaire de prévoir expressément, comme c'est le cas à l'article 2 de l'Arrangement de Berlin, la présentation d'un extrait authentifié de l'acte de décès à l'autorité responsable de la délivrance du laissez-passer, étant donné qu'il n'y avait guère lieu de supposer que dans les Etats qui ne sont pas Parties à l'Arrangement de Berlin, le laissez-passer serait délivré en l'absence d'un tel extrait authentifié; de toute manière, les dispositions de l'article 5 (a) de l'Accord ainsi que celles de l'article 9 donnent des garanties suffisantes à ce sujet.

Article 5

19. Selon l'article 5 de l'Accord, l'octroi du laissez-passer est subordonné, d'une part, au respect des formalités médicales, sanitaires, administratives et légales en vigueur dans l'Etat de départ pour le transfert des corps de personnes décédées et, le cas échéant, pour l'inhumation et l'exhumation, et, d'autre part, au respect des conditions fixées par l'Accord en ce qui concerne le cercueil et son contenu.

20. Les conditions fixées par l'Accord quant au cercueil sont, selon l'article 2, les conditions maximales exigibles pour le transfert international du corps. Mais, selon les législations et réglementations nationales, d'autres conditions peuvent être posées en matière de corps de personnes décédées sur des questions autres que celles relatives au cercueil. L'Accord est basé sur le principe qu'en ces matières, il faut s'en tenir aux dispositions législatives et réglementaires en vigueur dans l'Etat de départ sans se soucier des dispositions éventuellement différentes en vigueur dans l'Etat de destination ou, le cas échéant, de transit. L'Accord ne précise donc pas quelles sont les formalités à effectuer

De Overeenkomst preciseert dus niet welke formaliteiten moeten worden vervuld vóór de afgifte van het laissez-passer en beperkt zich ertoe te verwijzen naar de in de Staat van vertrek vigerende formaliteiten.

21. Bij de uitwerking van deze bepaling werd die oplossing verkozen omdat het stellen van supplementaire voorwaarden eigenlijk een onderlinge aanpassing inhield van de verordeningen die van kracht zijn in de Lid-Staten van de Raad van Europa alsmede in andere landen die later zouden kunnen toetreden tot de Overeenkomst, hetgeen veel verder reikt dan de doelstellingen van deze Overeenkomst.

Men was evenwel van oordeel dat, ondanks de verschillen tussen de medische, sanitaire, administratieve en wettelijke formaliteiten in de betrokken Staten, de wetgevingen van de Lid-Staten, van de Raad van Europa voldoende punten van Overeenkomst bevatten om elke Staat in de gelegenheid te stellen de voorwaarden te aanvaarden, die door een andere Staat gesteld zijn met het oog op de afgifte van het laissez-passer.

Mochten Staten die geen lid zijn van de Raad van Europa de wens uiten toe te treden tot de Overeenkomst, krachtens artikel 12, dan kan het Comité van Ministers, alvorens hen uit te nodigen tot de Overeenkomst toe te treden, van hen gepaste waarborgen eisen.

22. Verre van de voorwaarden inzake de afgifte van het laissez-passer te verscherpen, vormt de Overeenkomst een niet onaanzienlijke vereenvoudiging van het internationaal vervoer van lijken.

Door ten aanzien van bepaalde kwesties (laissez-passer, doodkist, lijk) maximale voorwaarden te stellen ten behoeve van de Staat van bestemming of van doorvoer, ruimt deze Overeenkomst een bepaald aantal hinderpalen uit de weg die het vervoer van lijken op dit ogenblik belemmeren.

23. Daar de Overeenkomst, echter, geen bepalingen bevat in de zin van die van artikel 4 van de Schikking van Berlijn waarbij het vervoer verboden is van lijken van personen die aan de gevolgen van pest, cholera, pokken of vlektyfus zijn overleden, en van artikel 11 van de Schikking dat zegt dat de bepalingen ervan « in geen dele afbreuk doen aan de regelen die in de respectieve landen van kracht zijn inzake begravingen en opgravingen », werd het nuttig geacht bijzonder te verwijzen naar de formaliteiten die voor de begravenissen en de opgravingen van kracht zijn in de Staat van vertrek, met het oog onder meer op de moeilijkheden die kunnen rijzen in geval de interne wetgeving van de Staat van vertrek bepaalt dat opgraving gedurende een bepaald tijdvak na het overlijden verboden is.

24. Bij de voorbereiding van lid c van dit artikel rees de vraag of de doodkist het stoffelijk overschot van meer dan een persoon mocht bevatten, bij voorbeeld dit van een vrouw die bij de bevalling overleden is en dit van haar

avant la délivrance du laissez-passer et se borne à renvoyer aux formalités en vigueur dans l'Etat de départ.

21. Cette solution a été retenue lors de l'élaboration de cette disposition, parce qu'il est apparu qu'en imposant des conditions supplémentaires, on chercherait en fait à réaliser une harmonisation des réglementations en vigueur dans les Etats membres du Conseil de l'Europe ainsi que dans d'autres Etats qui pourraient par la suite adhérer à l'Accord, ce qui dépasserait notablement la portée de cet Accord.

De toute manière, on a estimé que, malgré les différences dans les formalités médicales, sanitaires, administratives et légales requises dans les différents Etats concernés, la législation des Etats membres du Conseil de l'Europe présentait suffisamment de similitudes pour permettre à chaque Etat d'accepter les conditions imposées par un autre Etat en vue de la délivrance du laissez-passer.

Quant aux Etats non membres du Conseil de l'Europe qui pourraient souhaiter adhérer à l'accord conformément à l'article 12 de celui-ci, le Comité des Ministres pourrait toujours leur demander, le cas échéant, des garanties appropriées avant de les inviter à adhérer à l'Accord.

22. C'est dans ce sens que l'Accord, loin de rendre plus difficiles les conditions de la délivrance du laissez-passer, constitue une simplification non négligeable du transfert international des corps.

En fixant sur des questions déterminées (laissez-passer, cercueil, corps) des conditions maximales exigibles par l'Etat de destination ou de transit, cet Accord a pour résultat de supprimer un certain nombre d'entraves qui s'opposent à l'heure actuelle au transfert des corps des personnes décédées.

23. Toutefois, étant donné que l'Accord ne contient pas de dispositions correspondant à l'article 4 de l'Arrangement de Berlin, qui interdit pendant un an après le décès, le transport des corps des personnes décédées de la peste, du choléra, de la variole ou du typhus exanthématique, et à l'article 11 de l'Arrangement qui prévoit que les dispositions de celui-ci « ne préjudicient en rien aux règles en vigueur dans les pays respectifs en matière d'inhumations et d'exhumations », il a été jugé utile de faire une référence particulière aux formalités exigées pour l'inhumation et l'exhumation dans l'Etat de départ, dans la perspective notamment des difficultés qui pourraient surgir dans le cas où la législation interne de l'Etat de départ contiendrait une règle générale interdisant l'exhumation durant une certaine période après le décès.

24. Au cours de la préparation de l'alinéa c de cet article, la question s'est posée de savoir s'il était admissible que le cercueil contienne les restes de plus d'une personne, par exemple ceux d'une femme morte en couches et de son

doodgeboren kind. Er werd besloten zulke uitzonderingen niet toe te staan om geen aanleiding te geven tot andere gelijkaardige aanvragen.

25. Wat betreft de vraag of persoonlijke bezittingen zoals kransen, bloemtuilen, kruisbeelden, enz., samen met het lijk mogen vervoerd worden, werd beslist dat, onder voorbehoud van de wetbepalingen die in de betrokken Staten van kracht zijn inzake de in- en uitvoer van zulke voorwerpen, het lijk van die voorwerpen vergezeld mag gaan mits zij samen met het stoffelijk overschot worden begraven of gecremeerd.

Artikel 6

26. Deze bepaling heeft ten doel het vervoer van lijken, ongeacht het vervoermiddel, op zulke wijze te doen plaatsvinden dat elke bedreiging voor de volksgezondheid voorkomen wordt en dat elk euvel geweerd wordt dat zijn oorzaak zou kunnen vinden in de vervoertijd, de klimatologische toestanden of de bijzondere omstandigheden eigen aan het vervoer per straalvliegtuig op grote hoogte.

De in § 1 van dit artikel vervatte algemene bepalingen beogen alle vormen van vervoer, zowel over de weg, per spoor, te water of door de lucht, onder voorbehoud van de bijzondere bepalingen met betrekking tot het vervoer door de lucht, vervat in § 3. Het spreekt echter vanzelf dat dit artikel, hetwelk uitsluitend betrekking heeft op het vervoer van lijken, de ondertekenende Staten van de Schikking van Berlijn hoegenaamd niet belet de maatregelen ten uitvoer te brengen die voorgeschreven zijn door artikel 9 van de Schikking, dat het vraagstuk behandelt van de bijzondere omstandigheden die ontstaan door een geval van overlijden aan boord van een schip. De vermelding « of van een ander zichzelf afbrekend materiaal » werd ingelast met het oog op de nieuwe materialen die heden ten dage gefabriceerd worden, zoals zichzelf vernietigende kunststoffen.

27. Wat betreft de bepalingen inzake het gebruik van een luchtfilter in bepaalde gevallen, was men van oordeel dat zij, ondanks het gebrek aan soortgelijke bepalingen in de Schikking van Berlijn, binnen het raam van de in artikel 10 van voormelde schikking bedoelde faciliteiten in overweging dienden te worden genomen, omdat daardoor het vervoer van lijken kan geschieden met vervoermiddel en die ten tijde van de sluiting van de Schikking van Berlijn niet voorzien waren. Overeenkomstig de in artikel 5 van de Overeenkomst vervatte algemene regel, dient de bevoegde autoriteit van de Staat van vertrek te oordelen of een luchtfilter al dan niet noodzakelijk is en of, bij vervoer door de lucht, de doodkist voldoende weerstandsvermogen heeft.

28. Tussen de eerste volzin van artikel 6, § 1 en lid (ii) van dezelfde paragraaf kan geen tegenstrijdigheid bestaan. Onverminderd de in de tweede en de derde paragraaf vermelde bijzondere gevallen, preciseert dit lid een bepaald aantal voorwaarden waaraan in verband met de doodkist moet worden voldaan, te weten de ondoordringbaarheid,

enfant mort-né. Il a été décidé que le texte ne pouvait prévoir une telle exception qui risquerait d'en entraîner d'autres.

25. Pour ce qui est de la question d'accorder ou non l'autorisation de transporter avec le corps des effets personnels tels que des couronnes, des bouquets de fleurs, des crucifix, etc..., il a été décidé que sous réserve des dispositions législatives en vigueur dans les Etats intéressés pour l'importation et l'exportation de tels objets, il convenait d'autoriser que ces objets accompagnent le corps, à condition d'être inhumés ou incinérés avec lui.

Article 6

26. Cette disposition a pour but d'assurer que le transfert des corps, quel que soit le moyen de transport utilisé, soit effectué d'une manière à écarter tout danger pour la santé publique ou tout inconvénient pouvant résulter de la durée du transport, de facteurs climatiques ou de problèmes spéciaux créés par le transport en avion à réaction à haute altitude.

Les dispositions générales figurant au § 1er de cet article visent toutes les formes de transport, qu'il s'agisse de transport par route, par chemin de fer, par mer ou par air, sous réserve des dispositions spéciales régissant le transport par air contenues au § 3. Il est, toutefois, entendu que cet article qui concerne exclusivement le transport de corps, n'empêche en aucun cas la mise en œuvre, par les Etats signataires de l'Arrangement de Berlin, des mesures prévues à l'article 9 de cet instrument, qui traite des questions posées par la situation particulière résultant d'un décès survenu à bord d'un navire. La mention « ou en toute autre manière auto-destructible » a été insérée de façon à ne pas exclure les nouveaux matériaux actuellement produits telle la matière plastique auto-destructible.

27. S'agissant des dispositions concernant l'utilisation dans certains cas d'un appareil épurateur, il a été estimé que, malgré l'absence de dispositions comparables dans l'Arrangement de Berlin, elles devraient être envisagées dans le cadre des facilités prévues à l'article 10 de cet instrument, puisqu'elles sont susceptibles de permettre le transfert des corps par des moyens de transport non envisagés à l'époque de la conclusion de l'Arrangement de Berlin. Conformément à la règle générale posée à l'article 5 de l'Accord, il incombe à l'autorité compétente de l'Etat de départ d'apprécier la nécessité de l'appareil épurateur et, le cas échéant, dans le cas de transport par voie aérienne, l'existence de garanties de résistance suffisantes.

28. Il ne saurait y avoir contradiction entre la première phrase de l'article 6, § 1er, et l'alinéa (ii) du même paragraphe. En effet, ce paragraphe précise, sans préjudice des cas particuliers mentionnés aux paragraphes 2 et 3, un certain nombre de conditions qui doivent être respectées en ce qui concerne le cercueil, à savoir l'étanchéité, l'utilisation

het gebruik van absorberend materiaal, een luchtfilter, indien de bevoegde autoriteiten van de Staat van vertrek zulks noodzakelijk achten, alsook bepaalde eisen met betrekking tot de samenstelling van de doodkist. Al die voorwaarden moeten naast elkaar aanwezig zijn : in alle speciale gevallen moet elke voorwaarde worden vervuld. Zo moet de doodkist altijd ondoordringbaar zijn; indien zij vervaardigd is volgens de in lid (ii) bedoelde variant en niettemin doordringbaar is zijn de in artikel 6, § 1, gestelde voorwaarden niet vervuld. Derhalve is het zaak het nodige te doen om de in de eerste volzin van deze bepaling vereiste ondoordringbaarheid te bewerkstelligen.

29. Indien het overlijden is veroorzaakt door een besmettelijke ziekte, moet het lijk krachtens § 2 van artikel 6 gewikkeld worden in een lijkkleed dat is gedrenkt in een antiseptische oplossing. Dit is een supplementaire voorwaarde die gesteld wordt ten aanzien van een bijzonder geval van lijkenvervoer; uit de tekst van de Overeenkomst blijkt duidelijk dat die voorwaarde noodzakelijkerwijs in alle gevallen moet worden vervuld.

30. Paragraaf 2 van artikel 6 werd ingelast op aandrang van sommige delegaties die eraan herinnerden dat krachtens artikel 4 van de Schikking van Berlijn « het vervoer der lijken van personen die overleden zijn aan de gevolgen van pest, cholera, pokken of vlektyphus, slechts toegelaten is, ten vroegste één jaar na het overlijden ». Men was van mening dat zulke drastische maatregel niet langer diende behouden te blijven, op voorwaarde dat de gepaste maatregelen getroffen worden, inzonderheid op het stuk van de ondoordringbaarheid van de doodkist of van de wikkeling van het lijk in een lijkkleed dat is gedrenkt in een antiseptische oplossing alvorens in de kist te worden geplaatst.

Artikel 7

31. Evenals voor artikel 6, moet de bevoegde autoriteit er zich van vergewissen dat de bepalingen van dit artikel nageleefd worden alvorens het in artikel 5 bedoelde laissez-passer af te geven.

Artikel 8

32. Dit artikel heeft ten doel de Overeenkomstsluitende Partijen ervan te verzekeren dat in geval zij enige twijfel mochten koesteren nopens de naleving van de bepalingen van deze Overeenkomst (inzonderheid van de art. 3 en 5) zij, met het oog op een vlotter verloop van het lijkenvervoer, over de nodige gegevens kunnen beschikken.

Artikel 9

33. Zie Memorie van toelichting.

Artikelen 10 tot 15

34. Deze artikelen zijn conform de modellen van de slotbepalingen die door het Comité van Ministers van de Raad

d'une matière absorbante, un appareil épurateur si les autorités compétentes de l'Etat de départ l'estiment nécessaire et certaines exigences quant à la construction du cercueil. Ces conditions sont juxtaposées : chacune d'elles doit dans tous les cas d'espèce être respectée. Ainsi, le cercueil doit toujours être étanche; en conséquence, si le cercueil est construit selon la variante de l'alinéa (ii) et se révèle néanmoins ne pas être étanche les conditions posées par l'article 6, § 1er, ne sont pas remplies. Il faudra dès lors faire le nécessaire pour parvenir à l'étanchéité requise par la première phrase de cette disposition.

29. Pour le cas où le décès est dû à une maladie contagieuse, le § 2 de l'article 6 prescrit que le corps doit être enveloppé dans un linceul imbibé d'une solution antiseptique. Il s'agit ici d'une condition supplémentaire posée pour un cas particulier de transfert d'un corps; il résulte clairement du texte de l'Accord que cette condition doit nécessairement être respectée dans tous les cas.

30. Le § 2 de l'article 6 a été inséré sur l'insistance de certaines délégations qui ont rappelé qu'aux termes de l'article 4 de l'Arrangement de Berlin « le transport des corps des personnes décédées des suites de la peste, du choléra, de la variole ou du typhus exanthématique n'est autorisé qu'un an au plus tôt après le décès ». On a estimé qu'il n'était plus nécessaire de maintenir une disposition aussi draconienne, à condition de prendre les mesures voulues, en particulier en ce qui concerne l'étanchéité du cercueil ou l'enveloppement du corps dans un linceul imbibé d'une solution antiseptique avant d'être placé dans le cercueil.

Article 7

31. De même que pour l'article 6, l'autorité compétente devrait s'assurer que les dispositions de cet article ont été respectées avant de délivrer le laissez-passer prévu par l'article 5.

Article 8

32. Cet article a pour but d'assurer que dans tous les cas où les Parties contractantes auraient un doute quelconque au sujet de l'observation des dispositions du présent Accord (notamment des art. 3 et 5) elles soient en mesure d'obtenir les renseignements nécessaires en vue de faciliter le transfert des corps.

Article 9

33. Voir Exposé des motifs.

Articles 10 à 15

34. Ces articles sont conformes au modèle des clauses finales approuvées par le Comité des Ministres du Conseil

van Europa aangenomen werden voor de overeenkomsten en akkoorden die door de Raad opgesteld worden.

35. Opgemerkt zij dat krachtens artikel 12, § 1, het een « open » overeenkomst betreft, d.i. dat het Comité van Ministers Staten die geen lid zijn van de Raad van Europa kan uitnodigen tot deze Overeenkomst toe te treden.

Bijlage

Laissez-passer voor lijken

36. Wat betreft de algemene opmerkingen inzake de Bijlage, zie opmerkingen op voormelde artikelen 3 en 5.

37. De tekst van de derde noot van de Bijlage werd opgesteld met inachtneming van de door het beroepsgeheim gestelde eisen waardoor de doodsoorzaak niet steeds mag opgegeven worden in het laissez-passer en van het belang dat de bevoegde autoriteit van de Staat van bestemming en, in voorkomend geval, de autoriteit van de Staat van doorvoer erbij hebben terzake over precieze gegevens te kunnen beschikken.

38. Ofschoon generlei bepaling van de Bijlage de wijze aangeeft waarop het officieel stempel van de bevoegde autoriteit op het laissez-passer moet aangebracht worden, werd de voorkeur gegeven aan perforatie.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

CH.-F. NOTHOMB.

De Minister van Volksgezondheid,

L. DHOORE.

de l'Europe pour les conventions et accords élaborés au sein du Conseil.

35. Il convient de noter qu'aux termes de l'article 12, § 1er, il s'agit d'un accord « ouvert », c'est-à-dire que le Comité des Ministres peut inviter des Etats non membres du Conseil de l'Europe à y adhérer.

Annexe

Laissez-passer mortuaire

36. Pour les observations générales relatives à l'Annexe, voir les remarques concernant les articles 3 et 5 ci-dessus.

37. Le texte de la note 3 de l'Annexe a été élaboré en tenant compte à la fois des exigences du secret professionnel qui ne permettent pas dans tous les cas de divulguer la cause du décès dans le laissez-passer et de l'intérêt pour l'autorité compétente de l'Etat de destination, et le cas échéant, les autorités de l'Etat de transit, de pouvoir disposer d'une information précise sur ce point.

38. Bien qu'aucune disposition de l'Annexe n'indique la manière dont le tampon officiel de l'autorité compétente doit être apposé sur le laissez-passer, il a été considéré qu'il serait préférable qu'il le soit par perforation.

Le Ministre des Affaires étrangères,

CH.-F. NOTHOMB.

Le Ministre de la Santé publique,

L. DHOORE.

ONTWERP VAN WET

BOUDEWIJN,
Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze Minister van Buitenlandse Zaken en van Onze Minister van Volksgezondheid,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN Wij :

Onze Minister van Buitenlandse Zaken en Onze Minister van Volksgezondheid zijn gelast, in Onze naam, bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp in te dienen, waarvan de tekst volgt :

ENIG ARTIKEL

De Overeenkomst inzake het vervoer van lijken, en de Bijlage, opgemaakt te Straatsburg op 26 oktober 1973 zullen volkomen uitwerking hebben.

Gegeven te Brussel, 9 december 1980.

BOUDEWIJN.

Van Koningswege :

De Minister van Buitenlandse Zaken,

CH.-F. NOTHOMB.

De Minister van Volksgezondheid,

L. DHOORE.

PROJET DE LOI

BAUDOUIN,
Roi des Belges,

A tous, présents et à venir, SALUT.

Sur la proposition de Notre Ministre des Affaires étrangères et de Notre Ministre de la Santé publique,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre des Affaires étrangères et Notre Ministre de la Santé publique sont chargés de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives, le projet de loi dont la teneur suit :

ARTICLE UNIQUE

L'Accord sur le transfert des corps des personnes décédées, et l'Annexe, faits à Strasbourg le 26 octobre 1973, sortiront leur plein et entier effet.

Donné à Bruxelles, le 9 décembre 1980.

BAUDOUIN.

Par le Roi,

Le Ministre des Affaires étrangères,

CH.-F. NOTHOMB.

Le Ministre de la Santé publique,

L. DHOORE.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, de 11e januari 1977 door de Minister van Buitenlandse Zaken en van Ontwikkelingssamenwerking verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet « houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake het vervoer van lijken, en van de Bijlage, opgemaakt te Straatsburg op 26 oktober 1973 », heeft de 25e januari 1977 het volgende advies gegeven :

De Regering dient na te gaan welke terugslag de overeenkomst waarvoor zij de instemming van de Wetgevende Kamers wenst te verkrijgen, kan hebben op de geldende wetgeving en reglementering; zo nodig behoort zij die reglementering te wijzigen om ze in overeenstemming te brengen met de overeenkomst en dient zij aan de wetgever voor te stellen maatregelen te nemen om de wetgeving aan te passen.

De kamer was samengesteld uit :

De Heren : J. MASQUELIN, voorzitter,
H. ROUSSEAU en Ch. HUBERLANT, staatsraden,
R. PIRSON en C. DESCHAMPS, bijzitters van de afdeling wetgeving,
Mevrouw : J. TRUYENS, griffier.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer J. MASQUELIN.

Het verslag werd uitgebracht door de heer E. FALMAGNE, auditor.

De Griffier,
J. TRUYENS.

De Voorzitter,
J. MASQUELIN.

AVIS DU CONSEIL D'ETAT

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le Ministre des Affaires étrangères et de la Coopération au Développement, le 11 janvier 1977, d'une demande d'avis sur un projet de loi « portant approbation de l'Accord sur le transfert des corps des personnes décédées et de l'Annexe, faits à Strasbourg le 26 octobre 1973 », a donné le 25 janvier 1977 l'avis suivant :

Le Gouvernement devra examiner l'incidence du traité qu'il se propose de soumettre à l'assentiment des Chambres législatives, sur la législation et la réglementation en vigueur et, le cas échéant, modifier cette réglementation en vue de la mettre en harmonie avec le traité et proposer au législateur de prendre les mesures de mise en harmonie de la législation.

La chambre était composée de :

Messieurs : J. MASQUELIN, président,
H. ROUSSEAU et Ch. HUBERLANT, conseillers d'Etat,
R. PIRSON et C. DESCHAMPS, assesseurs de la section de législation,
Madame : J. TRUYENS, greffier.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. J. MASQUELIN.

Le rapport a été présenté par M. E. FALMAGNE, auditeur.

Le Greffier,
J. TRUYENS.

Le Président,
J. MASQUELIN.

(Vertaling)

OVEREENKOMST INZAKE HET VERVOER VAN LIJKEN

De Lid-Staten van de Raad van Europa die deze Overeenkomst hebben ondertekend,

Overwegende dat het noodzakelijk is de formaliteiten met betrekking tot het internationaal vervoer van lijken te vereenvoudigen;

Rekening houdend met het feit dat het vervoer van lijken geen enkel gevaar voor de gezondheid oplevert, zelfs wanneer het overlijden is veroorzaakt door een besmettelijke ziekte, mits gepaste maatregelen worden genomen, in het bijzonder ten aanzien van de ondoordringbaarheid van de doodkist,

Zijn overeengekomen als volgt :

ARTIKEL 1

1. De Overeenkomstsluitende Partijen zullen onderling de bepalingen van deze Overeenkomst toepassen.

2. Voor de toepassing van deze Overeenkomst wordt onder vervoer van lijken verstaan het internationaal vervoer van menselijke stoffelijke resten van de Staat van vertrek naar de Staat van bestemming; de Staat van vertrek is de Staat waarin het vervoer is aangevangen of, in geval van een opgegraven lijk, de Staat waarin de begrafenis heeft plaatsgevonden; de Staat van bestemming is de Staat waar het lijk na het vervoer zal worden begraven of gecremeerd.

3. Deze Overeenkomst is niet van toepassing op het internationaal vervoer van de as van gecremeerde lijken.

ART. 2

1. De bepalingen van deze Overeenkomst vormen de maximale voorwaarden welke mogen worden gesteld voor de verzending van lijken, alsmede voor de doorvoer of de toelating daarvan op het grondgebied van een der Overeenkomstsluitende Partijen.

2. Het blijft de Overeenkomstsluitende Partijen vrijstaan ruimere faciliteiten te verlenen door toepassing van hetzij bilaterale overeenkomsten, hetzij in onderlinge overeenstemming genomen besluiten voor bijzondere gevallen, met name wanneer het het vervoer tussen grensgebieden betreft.

Voor de toepassing van zodanige overeenkomsten en besluiten voor bijzondere gevallen is de goedkeuring van alle betrokken Staten vereist.

ART. 3

1. Elk lijk dient tijdens het internationaal vervoer vergezeld te gaan van een speciaal document (« laissez-passer voor lijken » genaamd), dat door de bevoegde autoriteit van de Staat van vertrek wordt afgegeven.

2. Dit document dient ten minste de gegevens te bevatten die voorkomen in het aan deze Overeenkomst gehechte model; het dient te worden gesteld in de officiële taal of een van de officiële talen van de Staat waar het wordt afgegeven en in een van de officiële talen van de Raad van Europa.

ART. 4

Met uitzondering van de documenten vereist krachtens internationale verdragen en overeenkomsten inzake vervoer in het algemeen of krachtens

ACCORD SUR LE TRANSFERT DES CORPS DES PERSONNES DECÉDÉES

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Accord,

Considérant la nécessité de simplifier les formalités relatives au transfert international des corps des personnes décédées;

Tenant compte du fait que le transfert du corps d'une personne décédée ne crée aucun risque sur le plan sanitaire, même si le décès est dû à une maladie transmissible, lorsque des mesures appropriées sont prises, en particulier en ce qui concerne l'étanchéité du cercueil,

Sont convenus de ce qui suit :

ARTICLE 1er

1. Les Parties contractantes appliqueront, dans les relations entre elles, les dispositions du présent Accord.

2. Aux fins du présent Accord, on entend par transfert de corps le transport international de corps de personnes décédées de l'Etat de départ vers l'Etat de destination; l'Etat de départ est celui où le transfert a commencé ou, dans le cas d'un corps exhumé, celui où a eu lieu l'inhumation; l'Etat de destination est celui où le corps devra être inhumé ou incinéré après le transport.

3. Le présent Accord ne s'applique pas au transport international de cendres.

ART. 2

1. Les dispositions du présent Accord constituent les conditions maximales exigibles pour l'expédition du corps d'une personne décédée ainsi que pour le transit ou l'admission de celui-ci sur le territoire d'une des Parties contractantes.

2. Les Parties contractantes restent libres d'accorder des facilités plus grandes par application soit d'accords bilatéraux, soit de décisions prises d'un commun accord dans des cas d'espèce, notamment lorsqu'il s'agit de transfert entre régions frontalières.

Pour l'application de tels accords et décisions dans des cas d'espèce, le consentement de tous les Etats intéressés sera requis.

ART. 3

1. Tout corps d'une personne décédée doit être accompagné, au cours du transfert international, d'un document spécial dénommé « laissez-passer mortuaire », délivré par l'autorité compétente de l'Etat de départ.

2. Le laissez-passer doit reproduire au moins les données figurant dans le modèle annexé au présent Accord; il doit être libellé dans la langue officielle ou dans l'une des langues officielles de l'Etat dans lequel il est délivré et dans l'une des langues officielles du Conseil de l'Europe.

ART. 4

A l'exception des documents prévus par les conventions et accords internationaux relatifs aux transports en général, ou les conventions

tens toekomstige verdragen of regelingen inzake het vervoer van lijken, worden noch door de Staat van bestemming noch door de Staat van doorvoer andere documenten dan het « laissez-passer voor lijken » verlangd.

ART. 5

Het « laissez-passez » wordt door de in artikel 8 van deze Overeenkomst bedoelde bevoegde autoriteit afgegeven nadat deze zich ervan heeft verzekerd dat :

a) de medische, sanitaire, administratieve en wettelijke formaliteiten welke zijn vereist voor het vervoer van lijken en, indien het geval zich voordoet, voor de begrafenis en opgraving die van kracht zijn in de Staat van vertrek, zijn vervuld;

b) het lijk is gelegd in een doodkist die voldoet aan de in de artikelen 6 en 7 van deze Overeenkomst gestelde eisen;

c) de doodkist slechts het stoffelijk overschot van de in het « laissez-passer » vermelde persoon bevat, alsmede de persoonlijke bezittingen die met het lijk zullen worden begraven of gecremeerd.

ART. 6

1. De doodkist dient ondoordringbaar te zijn; bovendien dient de binnenkant een absorberend materiaal te bevatten. Indien de bevoegde autoriteiten van de Staat van vertrek zulks noodzakelijk achten, dient de doodkist te worden voorzien van een luchtfilter ten einde de inwendige en de uitwendige druk gelijk te maken.

De doodkist dient te bestaan uit :

(i) hetzij een houten buitenkist waarvan de wanden ten minste 20 mm dik zijn en een binnenkist van zorgvuldig gesoldeerd zink of van een ander zichzelf afbrekend materiaal;

(ii) hetzij alleen een houten kist waarvan de wanden ten minste 30 mm dik zijn en die van binnen is bekleed met een zinken blad of met ander zichzelf afbrekend materiaal.

2. Indien het overlijden is veroorzaakt door een besmettelijke ziekte, wordt het lijk zelf gewikkeld in een lijkkleed dat is gedrenkt in een antiseptische oplossing.

3. Onverminderd het bepaalde in het eerste en het tweede lid van dit artikel, dient de doodkist bij vervoer door de lucht een luchtfilter te bevatten of, bij gebreke hiervan, een door de bevoegde autoriteit van de Staat van vertrek als voldoende erkend weerstandsvermogen te hebben.

ART. 7

Wanneer de doodkist als gewone vracht wordt vervoerd, dient deze zo te worden verpakt dat zij niet de aanblik van een doodkist heeft en dient erop te worden aangegeven dat zij voorzichtig moet worden behandeld.

ART. 8

Elke Overeenkomstsluitende Partij stelt de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa in kennis van de aanwijzing van de in artikel 3, eerste lid, in artikel 5 en in artikel 6, eerste en derde lid, van deze Overeenkomst bedoelde bevoegde autoriteit.

ART. 9

Indien bij een vervoer een derde Staat is betrokken, die Partij is bij de op 10 februari 1937 te Berlijn gesloten Internationale Overeenkomst betreffende het vervoer van lijken, kan elke Overeenkomstsluitende Staat

ou arrangements futurs sur le transfert des corps des personnes décédées, il n'est pas exigé par l'Etat de destination ni par l'Etat de transit d'autres pièces que le laissez-passer mortuaire.

ART. 5

Le laissez-passer est délivré par l'autorité compétence visée à l'article 8 du présent Accord après que celle-ci se soit assurée que :

a) les formalités médicales, sanitaires, administratives et légales exigées pour le transfert des corps des personnes décédées, et, le cas échéant, pour l'inhumation et l'exhumation, en vigueur dans l'Etat de départ, ont été remplies;

b) le corps est placé dans un cercueil dont les caractéristiques sont conformes à celles définies aux articles 6 et 7 du présent Accord;

c) le cercueil ne contient que le corps de la personne mentionnée dans le laissez-passer et les objets personnels destinés à être inhumés ou incinérés avec le corps.

ART. 6

1. Le cercueil doit être étanche; il doit également contenir une matière absorbante. Si les autorités compétences de l'Etat de départ l'estiment nécessaire, le cercueil doit être muni d'un appareil épurateur destiné à égaliser la pression intérieure et extérieure.

Il doit être constitué :

(i) soit d'un cercueil extérieur en bois dont l'épaisseur des parois ne doit pas être inférieure à 20 mm et d'un cercueil intérieur en zinc soigneusement soudé ou en toute autre matière autodestructible;

(ii) soit d'un seul cercueil en bois dont l'épaisseur des parois ne doit pas être inférieure à 30 mm, doublé intérieurement d'une feuille de zinc ou de toute autre matière autodestructible.

2. Si le décès est dû à une maladie contagieuse, le corps lui-même sera enveloppé dans un linceul imbibé d'une solution antiseptique.

3. Sans préjudice des dispositions des paragraphes 1 et 2 du présent article, le cercueil doit comporter, lorsque le transfert est effectué par la voie aérienne, un appareil épurateur ou, à défaut, présenter des garanties de résistance reconnues comme suffisantes par l'autorité compétente de l'Etat de départ.

ART. 7

Lorsque le cercueil est transporté comme fret ordinaire, il doit être placé dans un emballage n'ayant pas l'apparence d'un cercueil et sur lequel on indiquera qu'il doit être manipulé avec précaution.

ART. 8

Toute Partie contractante communiquera au Secrétaire général du Conseil de l'Europe la désignation de l'autorité compétente mentionnée à l'article 3, paragraphe 1er, à l'article 5 et à l'article 6, paragraphes 1er et 3 du présent Accord.

ART. 9

Si un transfert concerne un Etat tiers qui est Partie à l'Arrangement de Berlin sur le transfert des corps du 10 février 1937, tout Etat contractant au présent Accord peut demander à un autre Etat contrac-

bij deze Overeenkomst een andere Overeenkomstsluitende Staat verzoe- ken de nodige maatregelen te nemen ten einde de eerstgenoemde Over- eenkomstsluitende Staat in staat te stellen zijn verplichtingen ingevolge de Overeenkomst van Berlijn na te komen.

ART. 10

1. Deze Overeenkomst staat open voor ondertekening door de Lid- Staten van de Raad van Europa die Partij daarbij kunnen worden door :

a) ondertekening zonder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaar- ding;

b) ondertekening onder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaar- ding, gevolgd door bekrachtiging of aanvaarding.

2. De akten van bekrachtiging of aanvaarding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

ART. 11

1. Deze Overeenkomst treedt in werking een maand na de datum waarop drie Lid-Staten van de Raad overeenkomstig het in artikel 10 bepaalde Partij zijn geworden bij de Overeenkomst.

2. Voor elke Lid-Staat die de Overeenkomst daarna zonder voor- behoud van bekrachtiging of aanvaarding ondertekent, dan wel haar bekrachtigt of aanvaardt, treedt de Overeenkomst in werking een maand na de datum van de ondertekening of van de nederlegging van de akte van bekrachtiging of aanvaarding.

ART. 12

1. Na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst kan het Comité van Ministers van de Raad van Europa iedere Staat die geen lid is van de Raad, uitnodigen tot deze Overeenkomst toe te treden.

2. Toetreding geschiedt door nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa van een akte van toetreding, die een maand na de datum van nederlegging van kracht wordt.

ART. 13

1. Een Overeenkomstsluitende Partij kan op het tijdstip van onder- tekening of van nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaar- ding of toetreding het grondgebied of de grondgebieden aanwijzen waarop deze Overeenkomst van toepassing is.

2. Een Overeenkomstsluitende Partij kan op het tijdstip van neder- legging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding of op elk later tijdstip door middel van een verklaring, gericht aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa, de toepassing van deze Overeenkomst uitbreiden tot ieder ander in de verklaring aangegeven grondgebied voor welks internationale betrekkingen hij verantwoordelijk is of voor hetwelk hij bevoegd is verbintenissen aan te gaan.

3. Verklaringen, afgelegd krachtens het voorgaande lid, kunnen, wat betreft een grondgebied dat is aangewezen in deze verklaring, onder de voorwaarden genoemd in artikel 14 van deze Overeenkomst, worden ingetrokken.

ART. 14

1. Deze Overeenkomst blijft voor onbepaalde tijd van kracht.

2. Een Overeenkomstsluitende Partij kan deze Overeenkomst wat haar betreft opzeggen door een kennisgeving aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa te richten.

tant de prendre les mesures nécessaires pour permettre au premier de ces Etats contractants de satisfaire à ses obligations aux termes de l'Arrangement de Berlin.

ART. 10

1. Le présent Accord est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe qui peuvent y devenir Parties par :

a) la signature sans réserve de ratification ou d'acceptation;

b) la signature sous réserve de ratification ou d'acceptation, suivie de ratification ou d'acceptation.

2. Les instruments de ratification ou d'acceptation seront déposés près le Secrétaire général du Conseil de l'Europe.

ART. 11

1. Le présent Accord entrera en vigueur un mois après la date à laquelle trois Etats membres du Conseil seront devenus Parties à l'Ac- cord conformément aux dispositions de l'article 10.

2. Pour tout Etat membre qui le signera ultérieurement sans réserve de ratification ou d'acceptation ou le ratifiera ou l'acceptera, l'Accord entrera en vigueur un mois après la date de la signature ou du dépôt de l'instrument de ratification ou d'acceptation.

ART. 12

1. Après l'entrée en vigueur du présent Accord, le Comité des Minis- tres du Conseil de l'Europe pourra inviter tout Etat non membre du Conseil à adhérer au présent Accord.

2. L'adhésion s'effectuera par le dépôt, près le Secrétaire général du Conseil de l'Europe, d'un instrument d'adhésion qui prendra effet un mois après la date de son dépôt.

ART. 13

1. Toute Partie contractante peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera le présent Accord.

2. Toute Partie contractante peut, au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion, ou à tout autre moment par la suite, étendre l'application du présent Accord par déclara- tion adressée au Secrétaire général du Conseil de l'Europe, à tout autre territoire désigné dans la déclaration et dont elle assure les rela- tions internationales ou pour lequel elle est habilitée à stipuler.

3. Toute déclaration faite en vertu du paragraphe précédent pourra être retirée, en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclara- tion, aux conditions prévues par l'article 14 du présent Accord.

ART. 14

1. Le présent Accord demeurera en vigueur sans limitation de durée.

2. Toute Partie contractante pourra, en ce qui la concerne, dénoncer le présent Accord en adressant une notification au Secrétaire général du Conseil de l'Europe.

3. De opzegging wordt van kracht zes maanden na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Secretaris-Generaal.

ART. 15

De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa geeft aan de Lid-Staten van de Raad en aan iedere Staat die is toegetreden tot deze Overeenkomst, kennis van :

- a) ondertekeningen zonder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaarding;
- b) ondertekeningen onder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaarding;
- c) nederleggingen van akten van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding;
- d) data van inwerkingtreding van deze Overeenkomst overeenkomstig artikel 11;
- e) verklaringen ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 13, tweede en derde lid;
- f) kennisgevingen ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 14 en de datum waarop de opzegging van kracht wordt;
- g) alle aan hem ingevolge artikel 8 gerichte mededelingen.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe behoorlijk gemachtigd, deze Overeenkomst hebben ondertekend.

GEDAAN te Straatsburg, 26 oktober 1973, in de Franse en de Engelse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk gezaghebbend, in een enkel exemplaar dat zal worden nedergelegd in het archief van de Raad van Europa. De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa doet een voor censluidend gewaarmerkt afschrift toekomen aan alle Staten die deze Overeenkomst hebben ondertekend of daartoe zijn toegetreden.

Voor de Regering van het Koninkrijk België :
Onder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaarding
Straatsburg, 21 november 1973.

J. LODEWYCK.

Voor de Regering van de Republiek Cyprus :
Onder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaarding
Straatsburg, 14 januari 1974.

P. MODINOS.

Voor de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland :
Onder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaarding
Straatsburg, 27 juni 1974.

C.H. LUDERS.

Voor de Regering van de Republiek IJsland :
Straatsburg, 10 oktober 1975.

A. TRYGGVASON.

Voor de Regering van het Groothertogdom Luxemburg :
Onder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaarding
Straatsburg, 27 november 1973.

P. MERTZ.

3. La dénonciation prendra effet six mois après la date de la réception de la notification par le Secrétaire général.

ART. 15

Le Secrétaire général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil et à tout Etat ayant adhéré au présent Accord :

- a) toute signature sans réserve de ratification ou d'acceptation;
- b) toute signature sous réserve de ratification ou d'acceptation;
- c) le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion;
- d) toute date d'entrée en vigueur du présent Accord conformément à son article 11;
- e) toute déclaration reçue en application des dispositions des paragraphes 2 et 3 de l'article 13;
- f) toute notification reçue en application des dispositions de l'article 14 et la date à laquelle la dénonciation prendra effet;
- g) toute communication qui lui sera adressée en vertu de l'article 8.

EN FOI DE QUOI, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Accord.

FAIT à Strasbourg, le 26 octobre 1973, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats signataires et adhérents.

Pour le Gouvernement du Royaume de Belgique :
sous réserve de ratification ou d'acceptation
Strasbourg, le 21 novembre 1973.

J. LODEWYCK.

Pour le Gouvernement de la République de Chypre :
sous réserve de ratification ou d'acceptation
Strasbourg, le 14 janvier 1974.

P. MODINOS.

Pour le Gouvernement de la République Fédérale d'Allemagne :
sous réserve de ratification ou d'acceptation
Strasbourg, le 27 juin 1974.

C.H. LUDERS.

Pour le Gouvernement de la République islandaise :
Strasbourg, le 10 octobre 1975.

A. TRYGGVASON.

Pour le Gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg :
sous réserve de ratification ou d'acceptation
Strasbourg, le 27 novembre 1973.

P. MERTZ.

Voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden :

*Onder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaarding
Straatsburg, 9 september 1975.*

C.W. VAN BOETZELAER.

Voor de Regering van het Koninkrijk Noorwegen :

Straatsburg, 12 november 1974.

Mej. OHM.

Voor de Regering van de Turkse Republiek :

Onder voorbehoud van bekrachtiging of aanvaarding

R. GÜMRÜKÇUOĞLU.

Pour le Gouvernement du Royaume des Pays-Bas :

*sous réserve de ratification ou d'acceptation
Strasbourg, le 9 septembre 1975.*

C.W. VAN BOETZELAER.

Pour le Gouvernement du Royaume de Norvège :

Strasbourg, le 12 novembre 1974.

Melle- OHM.

Pour le Gouvernement de la République turque :

sous réserve de ratification ou d'acceptation

R. GÜMRÜKÇUOĞLU.

BIJLAGE

LAISSEZ-PASSER VOOR LIJKEN

Dit laissez-passer wordt afgegeven overeenkomstig de bepalingen van de Overeenkomst inzake het vervoer van lijken, in het bijzonder de artikelen 3 en 5 (1).

Hierbij wordt toestemming verleend voor het vervoer van het stoffelijk overschot van :

Naam en voornamen van de overledene _____

Overleden op _____

te _____

Aanduiding (indien mogelijk) van de doodsoorzaak (2) en (3) _____

op de leeftijd van _____ jaar.

Datum en plaats van geboorte (indien mogelijk) _____

Het stoffelijk overschot dient te worden vervoerd

(vervoermiddel)

van _____ (plaats van vertrek)

via _____ (route)

naar _____ (bestemming)

Daar toestemming is verleend voor het vervoer van dit stoffelijk overschot, wordt aan alle autoriteiten van de Staten over wier grondgebied het vervoer dient te geschieden, verzocht dit ongehinderd te laten doorgaan.

Gedaan te _____, op _____

Handtekening van de bevoegde autoriteit, _____

Officieel stempel van de bevoegde autoriteit, _____

(1) De tekst van de artikelen 3 en 5 van de Overeenkomst dient te worden afgedrukt op de achterzijde van het laissez-passer.

(2) Doodsoorzaak aan te duiden in het Frans of het Engels of door gebruikmaking van de cijfercode van de internationale classificatie van ziekten van de Wereldgezondheidsorganisatie.

(3) Indien de doodsoorzaak niet wordt opgegeven om redenen van beroepsgeheim, dient het lijk tijdens het vervoer vergezeld te gaan van een verzegelde envelop bevattende een verklaring van de doodsoorzaak, welke verklaring aan de bevoegde autoriteit in de Staat van bestemming dient te worden overhandigd. De verzegelde envelop, die aan de buitenkant duidelijk is gekenmerkt, wordt stevig bevestigd aan het laissez-passer.

Indien dit niet gebeurt, dient het laissez-passer aan te geven of de overledene op natuurlijke wijze en ten gevolge van een niet-besmettelijke ziekte is overleden.

Indien dit niet het geval is, dienen de omstandigheden van het overlijden of de aard van de besmettelijke ziekte te worden aangegeven.

ANNEXE

LAISSEZ-PASSER MORTUAIRE

Ce laissez-passer est délivré conformément aux termes de l'Accord sur le transfert des corps des personnes décédées, notamment des articles 3 et 5 (1).

Il autorise le transfert du corps de :

Nom et prénoms de la personne décédée _____

Décédé(e) le _____

à _____

Indiquer la cause du décès (si possible) (2) et (3) _____

à l'âge de _____ ans

Date et lieu de naissance (si possible) _____

Le corps doit être transporté _____

(moyen de transport)

de _____ (lieu de départ)

par _____ (itinéraire)

à _____ (destination)

Le transfert de ce corps ayant été autorisé, toutes les autorités des Etats sur le territoire desquels le transport doit avoir lieu sont invitées à le laisser passer librement.

Fait à _____, le _____

Signature _____

de l'autorité compétente,

Cachet

officiel de l'autorité compétente,

(1) Le texte des articles 3 et 5 de l'Accord devra figurer au verso du laissez-passer.

(2) Indiquer la cause du décès, soit en français ou en anglais, soit en utilisant le code chiffré de l'OMS de la classification internationale des maladies.

(3) Si la cause du décès n'est pas donnée, pour des motifs ayant trait au secret professionnel, un certificat indiquant la cause du décès doit être placé sous enveloppe scellée, accompagner le corps au cours du transport et être présenté à l'autorité compétente dans l'Etat de destination. L'enveloppe scellée, qui comportera une indication extérieure permettant son identification, sera solidement fixée au laissez-passer.

Sinon, le laissez-passer doit indiquer si la personne est décédée de mort naturelle et d'une maladie non contagieuse.

Si ce n'est pas le cas, les circonstances du décès ou la nature de la maladie contagieuse doivent être indiquées.